

Kansalainen vai kuluttaja

- Terveystieteiden muutos
hyvinvointipalvelusta
liiketoiminnaksi

Eeva Ollila

Koivusalo M, Ollila E, Alanko A. Kansalaisesta kuluttajaksi –
Markkinat ja muutos terveydenhuollossa, Gaudeamus, 2009

**Tritter J, Koivusalo M, Ollila E, Dorfman P.
Globalisation, Markets and Healthcare Policy, Routledge
2009**

Kansalaisesta kuluttajaksi: Käsitteitä

- kansalainen
 - Henkilö, joka on suhteessa valtioon, johon hän kuuluu ja jossa hän nauttii valtiollisia ja yhteiskunnallisia oikeuksia (nykysuomen sanakirja)
- asukas
 - Se, joka asuu jossakin (nykysuomen sanakirja)
- asiakas
 - henkilö joka on suhteessa liikkeeseen tai ammatinharjoittajaan, jolta hän ostaa tai teettää jotakin (nykysuomen sanakirja)

Kansalaisesta kuluttajaksi: Käsitteitä

- kuluttaja
 - hyödykkeitä tarpeidensa tyydyttämiseen käyttävä henkilö (nykysuomen sanakirja)
- potilas
 - sairas henkilö, varsinkin sellainen, joka on hoidettavana.. (nykysuomen sanakirja)

Kansalainen vai kuluttaja

- Kansalaisuus ja asukkuus
 - viittaa oikeuksiin kansalaisuuden (tai asumisen) perusteella, oikeus olla (potentiaalinen) asiakas
- Kuluttajuus
 - viittaa hyödykkeiden käyttöön, oikeudet muodostuvat kulutusvoiman perusteella

Terveyspalvelut osana perusoikeuksia

- Perustuslaki §19: Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Terveydenhuollon julkilausutut arvot ja tavoitteet

- universaalisuus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, kestävyys
- laatu, vaikuttavuus, terveysturva
- terveyden edistäminen, suojelu ja ylläpito, sairauden hoito, hoiva ja kuntoutus

Terveydenhuollon kehittämisen virstanpylväitä

- 1980-luvun puoliväliin hyvinvointivaltion ja mm kattavan perusterveydenhuollon verkoston rakentaminen
- 1980-luvun puolivälin jälkeen uusi julkisjohtaminen (hallinnon kehittämisen ministerivaliokunta 1987-) ja
- 1990-luvun alusta lama ja sen aiheuttamat supistukset
- 1990-luvun puolivälistä kasvava elinkeinopoliittinen kiinnostus

...Terveysthuollon kehittämisen virstanpylväitä

- Kansallinen hanke terveydenhuollon turvaamiseksi (2000-luvun alku)
- Kunta- ja palvelurakennemuutos (PARAS) –hanke (2000-luvun puoliväli)

Megatrendit

- Terveysthuolto osana hyvinvointivaltiota ja sen kuluja
- Terveysthuolto osana julkisen sektorin uudistamista ("steer not row")
- Terveysthuolto osana elinkeinopolitiikkaa ja sen potentiaalia

Kansallinen hanke terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi: 2001-

- Hoitoon pääsy, työnjaon parantaminen, suurempien perusterveydenhuollon kokonaisuuksien synnyttäminen ja toiminnan parantaminen, ennaltaehkäisevän työn vahvistaminen, kansalaisten vastuun korostaminen

Terveydenhuolto osana ”uutta julkisjohtamista”

- 1980-luvun lopulta hallinnon uudistamisen doktriinina uusi julkisjohtaminen
 - Valtava, Vapaakuntakokeilut (1980-luku)
 - Liikelaitoslaki (1980-l)
 - Tulosjohtaminen ja –ohjaus, palkkausjärjestelmät, tuottavuus- ja laatuohjelmat (1990-luku)
 - Asiakasmaksut (1990-luku)
 - Valtionosuusuudistus, hajautus, normiohjauksen purkaminen (1990-l)
 - Hankintalaki (1990-l), palvelusetelilait (2000-l)

Terveydenhuolto osana elinkeinopolitiikkaa

- 1990-luvun puolesta välistä nousevaa kiinnostusta terveydenhuollon elinkeinopoliittista potentiaalia kohtaan
 - hyvinvointiklusterin neuvottelukunta
 - KTM:n toimialaraportit
 - 2000 -.luvulla vientipotentiaali, kilpailu ja yksityisten palvelutuottajien ”tasavertainen markkina-asema”
- Terveyspalvelut osana EU:n ja WTO:n asialistaa

Hyvinvointipolitiikka	Elinkeinopolitiikka
<i>Oikeudenmukaisuus</i>	
Terveyspalvelut tarpeen, maksu maksukyvyn mukaan	Kaikille palvelun tarjoajille samat kilpailuedellytykset
<i>Vaikuttavuus, tuloksellisuus</i>	
Terveysvaikutuksien maksimointi suhteessa kustannuksiin	Tuottojen maksimointi suhteessa investointeihin
<i>Kestävyys</i>	
Taloudellinen kestävyys	Markkinoiden toimivuus
Palvelun sovittaminen yhteiskunnan sekä yksilön maksukykyyn	Kilpailukyky, toimivien palvelumarkkinoiden syntyminen
<i>Kansalaisen asema</i>	
kansalais- tai potilaslähtöisyys	kuluttajalähtöisyys
Kansalaisilla oikeus vaikuttaa terveyspalveluiden suunnitteluun ja toimintaan, potilailla oikeus vaikuttaa omaan hoitoonsa ja osallistua päätöksentekoon	– Kuluttajan toiveiden huomioiminen tärkeää asiakastyytyväisyyden kannalta – Maksajalla oikeus valita hoitava henkilö tai taho, sekä vaikuttaa hoidon sisältöön. Kun maksaja on julkinen taho, kilpailutus luo raamit valintojen talle

Terveydenhuolto nyt

- Terveydenedistämisen politiikkaohjelma
- Terveystieteiden kaventamisen toimintaohjelma
- Toimiva terveyskeskus
- Terveydenhuoltolaki, SOTE-laki

Terveysthuolto nyt

- Palvelutuotannon monipuolistaminen ja valinnan vapauden lisääminen
- KTM, SITRA, TEKES
- Asiakasmaksulaki, Palvelusetelilaki, KELA-korvausten korotus
- Terveyspalvelusektorin nopea muutos: yksityisen palvelutuotannon kasvu ja ketjuuntuminen, julkinen rahoitus
- Asiakkaan näkökulmasta pirstoutuminen

Kansalainen vai kuluttaja?

Hyvinvointipalvelu vai Kulutushyödyke?

- Nopea siirtymä kohti kuluttajayhteiskuntaa ja terveyspalveluiden elinkeinopoliittista painottumista
- Sääntelyjärjestelmän muutos?
- Tasa-arvo, oikeudenmukaisuus, vaikuttavuus, laatu ja taloudellinen kestävyys: hyvinvointipolitiikan vai elinkeinopolitiikan näkökulmasta